

Ivan Gundulić:

Suze sina razmetnoga

SADRŽAJ

Evangelje po Luki, XV. 18.....	2
Plač prvi SAGRIJEŠENJE.....	3
Plač drugi SPOZNAVANJE	10
Plač treći SKRUŠENJE	16
TUMAČ.....	25

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Ivan Gundulić:
Suze sina razmetnoga

SADRŽAJ

Evandjelje	po	Luki,	XV.	18.
.....				
...2				
Plaç				prvi
SAGRIJEŠENJE.....				
.....3				
Plaç	drugi		SPOZNANJE	
.....				
....10				
Plaç	treći		SKRUŠENJE	
.....				
.....16				
TUMAČ				
.....				
.....25				

1

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Evandjelje po Luki, XV. 18.

"Jedan čovjek imaše dva sina, i reče mlađi od njih ocu: Oče, daj mi dio od imanja, što pripada meni.

I otac im podijeli njihovo imanje.

I po tom do nekoliko dana pokupi mlađi sin sve svoje, i ode u daljnu zemlju i onamo prosu imanje svoje živeći besputno.

A kad potroši sve, nastade velika glad u onoj zemlji i on se nađe u nevolji. I otišavši pribi se kod jednoga čovjeka u onoj zemlji; i on ga posla u polje svoje, da čuva svinje. I željaše napuniti trbuh svoj roščićima, koje svinje jeđahu, i niko mu ih ne davaše.

A kad dođe k sebi reče: Koliko najamnika u oca mojega imaju hljeba i suviše, a ja umirem od gladi!

Ustaću i idem ocu svojemu, pa ću mu reći: oče, sagriješih nebu i tebi, i već nijesam dostojan nazvati se sin tvoj: primi me kao jednoga od svojijeh najamnika.

I ustavši otide k ocu svojemu. A kad je još podaleko bio, ugleda ga otac njegov i zažali mu se, i potrčavši zagrlji ga i cjeliva ga. A sin mu reče: Oče, pogriješih nebu i tebi i već nijesam dostojan nazvati se sin tvoj. A otac reče slugama svojijem: Iznesite najljepše haljine i obucite ga, i podajte mu prsten na ruku i obuće na noge. I dovedite tele ugojeno te zakoljite, da jedemo i da se veselimo, jer ovaj moj sin bješe mrtav i oživlje, i izgubljen bješe i nađe se. I stadoše se veseliti..."

2

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Plać prvi SAGRIJEŠENJE

"Vivendo luxuriose dissipavit substantiam."* Luc. cap. 15.

1.

5.

Grozno suzim gor'k plač sada,
Za otvrdnutu svijes prignuti
Gorko plačem grozne suze,
Na skrušenje od pokore,
Ke razmetni sin nekada
Trijebi je od svijeta spomenuti
Kajan s grijeha ljevat uze;
Himbe i varke sve najgore,
Je da i moje grijehe oplaču
I da prostit vlas višnja je
Suze u suzah, plač u plaču.
Vazda spravna, tko se kaje:

2.

6.

Vječnoga Oca, vječna Riječi,
Tako i ljevak s prva od svudi
Ka si umrlu put uzela,
Istečenu ranu otkrije;
Da se od smrti svijet izliječi
Ni ga smuća, ne ga trudi,
Ka svima bješe život spela,
Što nečisti crv izije:
Riječi, u ljudskoj ka naravi
Donijet bo je sva odluka
Pravi čovjek si i Bog pravi;
Dugo zdravlje s kracih muka.

3.

7.

Ti sa neba pošlji odi
O grešniče, u zlu tvomu
Meni duha prisvetoga,
K vječnomu se dobru uteci,
Ki od Boga oca ishodi
U izgledu viđ ovomu
I od tebe sina Boga,
Sebe istoga, kaj se i reci,
Da on objavi s moga glasa,
Veće božje da je smiljenje,
Za naš nauk, što ti kaza!
Neg sve ljudsko sagriješenje.

4.

8.

Blag Jezuse, i ti prosti,
Dan večerom, čovjek svrhom
Čim razmišljam vrh dubina
U životu svom se hvali;
Neishitne tve mudrosti,
Milos Višnji dijeli s vrhom
Uz istinu ka taština
Svijem, ki su u njega ufali:
Ako s moje slabe svijesti
Sviđ se, vjeruj, ufaj, sluša',
Priloži se i namjesti.
Što skrušena stječe duša.

#####

* Živeći besputno prosu imanje svoje.

3

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

9.

Pod česvinam grm prignuti

15.

Gdi u spletenu gaju raste,

Ah, ja nijesm, ki sam bio,

A o klisurah strme ljuti

Ako u meni nije mene;

Gledaš visjet divje hraste,

Jaoh, svak me je ostavio

Ter pod snijegom vrsi bijeli

Sred pustoši sej kamene;

Planinam su posijedjeli.

Pače gola i kami oni

Studeni me svojom goni.

10.

Sin, ki dio blaga očina

16.

Rasu, čim se blude tiri,

Mješte piće slatke, uljudne,

Sharan stražnik od živina,

Mješte dvora pozlačena,

Kijeh želudom gora žiri,

Mješte sluge, u noći i u dne

Na hrek jedan suh se biše

S kih mi dvorba bi činjena,

Naslonio teško odviše.

Mješte uresne svim postelje,

Gdi pokojah moje želje;

11.

Tuj, čim skončan u životu

17.

Jedva uzdahne podiraše,

Jestojska je ma jedina
Mrući od glada žirnom skotu
Nepoznano gorko travje,
Na jestojsci zavidjaše,
Prasci družba, dvor planina,
Nasitit se želeć veće
Kami tvrdi meko uzglavje,
Pićom, ka se prascim meće.
A raskošna, jaoh! pernica
Suha zemlja crna lica.

12.

On, ko dobar svacih mnoštvo

18.

Na veliku zlu promijeni,
Čačka moga dvorne sluge
I bogatstvo u uboštvo,
Obilnim se brašnom hrane;
I u prikor glas pošteni,
A ja od glada mrem pun tuge
Kliče ovako vas u smeći,
Sred pustošne ove strane,
Sebe u sebi ne videći:
Želeć kao zvir, nu zaludu,
Naći brašno u želudu.

13.

"Ah, ter ja sam mladac mili, 19.

Oni mladac primljen svuda.

Ah na ovo li bludnos tvoja

Od koga se vik ne odili

Dovela me, izdavnice,

Slas ljuvena i razbluda,

Ka pod slikom od pokoja

Znan, plemenit, bogat, vrijedan, Dvorne i blage ljubovnice

Slavljen, dvoren, služen, gledan!

Na službu me tvu zapisa

Dokli iz mene krv isisa!

14.

Ako ja sam oni isti

20.

Sad u sebi, jaoh, da gdi je

Ah, nesvijesna, ka ne gledaš

Sviono ruho, grimiz čisti,

Ni razloga, ni zakona;

Plemenito ki me odije?

Ah, bezočna, ka spovjedaš

Gdi su obilne gozbe moje,

Za istinu laž smiona;

I prijatelji i gospoje?

4

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Ka sred srca nemaš svoga
Neka želi, tko ju pazi,
Srama od ljudi, straha od Boga.
Tko ju želi, neka gine:
Bijelom rukom, snijeg nadhodi,
Tihijem stupom tančac vodi.

21.

U nečistoj koga želji
Ne prigrlj i ne primi?

27.

Tvoji su bludni priatelji
Ah, ma svijesti zapanjena,
Vazda bili ljeti i zimi,
Sve ovo scienjah i saviše,
I tudjini i mještani,
A ona stara iz korjena
S kim te ugađa trg pogani.
Priobrazila sliku biše,
Čim oblipi i namasti
Bliede kože suhor tmasti.

22.

Ah, s kijem se nisi stala?
Tko ti nije bio sred krila?

28.

Tko je taj, koga nijes' izdala.
A ostriže s mrca vlase
Koga nijesi privarila?
I crvima uze iz usti,
Sved' nekrepka, sved' razlika,
Te ih iz groba stavi na se,
Tamna, tašta, huda, prika.
I u rudeže zlatne spusti:

Plijen od smrti da je sva dika,
I vez slatki ljubovnika.

23.

Ne ću mučat zle načine.

Kim me bitje iskorijepi;

29.

Spovijedat ću varke istine,

Pepeo lica pogrešpana,

Kim me opsjeni i zaslijepi;

Suha, žuta i pjegava,

Ukopat ću u ove gore

Bi načinit toli znana

Tve sramote, me prikore.

Hitrom silom od naprava,

Da se crno bijelo ukaza

Na obrazu bez obraza.

24.

Bješe zlatan pram vrh čela

Za razbludu raspustila,

30.

Svitlos draga i vesela

A mažući raskrvavi

Sjaše iz oči sunca mila;

Usti oprhle, pomodrene,

A capćaše posred lica

Na sramotu od naravi

Združen trator i ružica.

Da ih koralji zarumene;

A ogoli premaliće,

Da svu zimu skrrije u cviče.

25.

Od koralja usti objavi

A od lira prsi svoje,

31.

Govoraše nje gizdavi

Pristavljenih vrhu kosi

Posmijeh: "Daj mi srce tvoje!"

Trepte od cvića perivoji;
Veljaše opet: "Daj ga meni!"
Na ustiju cvijeće nosi,
Pogled slatki i ljuveni.
Na prsijeh cvijeće stoji,
Cvijeće u rukah, cvijeće svuda,
I ona u cvijeću zmija huda.

26.

Nje svi čini bjehu drazi,
Sred razblude i miline;

5

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

32.

Medna je riječca, srce otrovno;

38.

Oči ognjene, prsi od leda;

Ja razumjet sebi davam,

Ljubit kaže, mrzi skrovno;

I ono što je, da je ne ću:

Vijek ne želi, sved te gleda;

S novijem gizdam i napravam

Jedno misli, drugo čini,

Gostim, dvorim bolju sreću

Vara, izdaje, laže i hini.

Šetam, gledam, spjevam milo,

Nu je zaludu svako dilo.

33.

Ja za ovu samo hajem,

39.

Sama je ona moja draga,

Naposlije ruka stupi

Samoj njoj se ne pristajem

Na mač britki od pjeneza,

Svu noć vrtjet oko praga,

Je da on probije i razlupi

Klikujuć skladnom pjesni

Tvrde oklopi draga uresa,

Nje ljeposti, me ljuvezni.

I dobitnik s njim izabrani

Dodem, gdi ma lijepa brani.

34.

Ona, ko me vidi i pozna

40.

U nju mrežu uveznuta,

Promjenjiva i veseli
Kaže mi se nemilosna,
Ona tada sliku svoju;
I na moj plam ostinuta;
Kaže, ino da ne želi,
Ja ju gledam bez prestanja,
Neg ispunit želju moju:
Ona od mene oči uklanja.
Oči u oči me upira,
Blijedi, uzdiše i umira.

35.

Nje mraz oganj moj razgara,
41.

Nje gnjiv ljubav moju uzmnaža;
Ja biljege videć ove,
Žeravom me led satvara
Ne štedim se i ne kratim
S omraze mi sve je draža;
U razlike njoj darove
Slatki mi su nepokoji,
Pjenez veći da potratim:
Prid očima sveđ mi stoji.
Ona u zlatu primljenomu
Mjeri ufanje srcu momu.

36.

Ona bježi, ja ju slidim,
42.

Krije se ona, ja joj pišem,
Za na svrhu doć žuđenu,
Kako za njom gasnem, blidim
Ja šiljem opet s veće zlata
Venem, sahnem i uzdišem:
Dragi kamen u prstenu,
Ona pismo dere i meće,
Biser za ures bijela vrata,
Čekajući stvari veće.
Na riječi me ona drži,

Obećava, a ne vrši.

37.

Ja opet milos da isprosim,

43.

Bit s naprava ljepši žudim:

Jedan pogled bludno striljen,

Svilu oblačim, cvijetak nosim,

Sladak podsmijeh, riječca od meda, Resim lice, kose rudim,

Željan uzdah, ali usiljen,

Sveđ uzdahe šiljem ognjene

Ki mi proda srce od leda,

Ne stavlja se ona od mene.

6

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Izabrani i velici

Tlačih zakon, neprav živih,

Mojih rana bijehu lici.

Tlapih, mamih, grabih, kradoh;

Na vrlija se djela spravih;

Sram poplesah, Boga ostavih.

44.

Zlato leti u toliko,

I iz mojih bježi ruka;

50.

Blijedi lice sve koliko,

Bijeh obličje izgubio

Skončavam se, i od svijeh muka

I priliku od čovjeka;

I od svih šteta život prima

Od mene se svaki dio

Za svu platu vjetra i dima.

Preobrazi s grijeha prijeka;

Pače u grijehu obraćena

Osta ma put strašna sijena.

45.

Moj ju ognjeni uzdah moli,

Da me u trudu već ne hrani:

51.

Mojim se on trudom boli,

Staše u glavi ponosita

I obećava, i opet brani

Vrla oholas u nescijeni

Tako hitro, da ti kaže,

A u čelu stanovita

Da si ti kriv, što ona laže.

Zasječena u nesvijes meni:

A na obrazu blijedo i mrazno
Bezočanstvo bezobrazno.

46.

U to život u dne, u noći
Skončava mi se i odlaga;

52.

Mećem, sipljem sa svom moći:

Mećahu oči s navidosti

Sve što imam i zlata i blaga:

Zglede otrovne, zlobne i krive;

Mrtav razbor, svijes je slijepa, A pjenjaše pun gorkosti

Na zlo srnem, ko me cijepa.

Sve čemere jezik žive;

A rigahu usta huda

Krv smrdeću gnjusna bluda.

47.

Ter u način poplavice,

Ka sve nosi, što zadere,

53.

I oreć se niz litice

Uši idahu pomno i hrlo

Valja gore, polja ždere:

Osluškujuć hude raspe;

Obori se i poždrije

Jezovito zjaše grlo,

Me imanje najposlije.

Da proždorstvo vječno zaspe,

Ruke pohitne i skupljene

Bijehu, a noge k dobru lijene.

48.

Nu bi šteta mala bila

Dobra izvanja izgubiti,

54.

Da me nije usilila

Glavu, čelo, oči, uši,

Blago lijepo potratiti,

Usta, grlo, ruke i noge,

Unutrnje me kriposti
I u tijelu i u duši
Bez obzira, bez milosti.
Opak i pun zlobe mnoge,
Vas naman se viđah grda
Vrh nakazni, vrh svijeh srda.
49.
Što ne učinih, što ne skrivih,
U ku zlobu s nje ne upadoh?

7

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

55.

I ako pričuh u ke doba,

61.

Da se o meni zlo govori,

Kaže ropstvo, krije verigu,

Nenavidnost, rijeh, i zloba

Ište zdravlje u nemoći,

Sve uzroči ovo i tvori;

Kami u cvijeću, cvit na snigu,

Ako rođak ki me kara,

Snig na suncu, sunce u noći.

Prikleh mu se, da se vara.

Vjeru i ljubav tko god scijeni

U nekrepkoj naći ženi.

56.

Vrgoh stare prijatelje,

62.

A za novu mu družinu

Upuštava najposlije

Uzeh onih, s iste želje

Mene, i k sebi tamno druži;

U bludnosti koji ginu;

Ije sa mnom, sa mnom pije;

Vodih za mu stražu ovih,

Jakno zmije vrat mi okruži,

Gozbe obilne njim gotovih.

Ljuta, otrovna i veoma

Bludna, bezočna i lakoma.

57.

Bez pristanka s njima šetah,

63.

Ljubljenijeh oko mira.

Ona i trbuh moj bog s nebi
S njima tražah, koga sretah,
Bijehu; neka bez jezbine
Da oči gdi i ja ne upira,
I zaliha pića u sebi
I kon toga mnokrat mista
Bludnos moja ne ostine;
Bi mi od sumnje sjen ma ista.
Tim probirah sa svih strana
Piće izvrsne, vina izbrana.

58.

Tu li na zbilj tko ga minu,

64.

Još da na nju ne pogleda,
U dne, u noći, ljeti i zimi
Uzeh sumnju za krivinu,
S njom ustarah zlobe moje,
Zgrizoh sebi usne od jeda,
Zavežajem nečistimi
Rijeh, u kući živ se sprazi
U sljepilu svezan stoje
Bud prijatelj moj najdraži.
O nje vratih, kao pas jedan,
Prstom kazan i od svud gledan.

59.

Što ne stvorih, što ne rekoh,

65.

Što ne prosuh oda svudi,
Ah, dosta se jednom samo
Dokli od nje ono stekoh,
Plešuć obzir časti odreći,
Što ma bludnos većma žudi,
I zrcalo, ko imamo
I što ona huda odviše
Pred očima, vrc za pleći;
Dala od prije mnozijem biše.
Neka ne mi, da nu družu

Vide, ki su naši ruzi.

60.

Ah, prem ziđe na pržini,

66.

I vrh morske trči pjene,

U smrdeću bludu mnogu

Tjera vihar po planini,

Rastijahu moji prikori,

Omekšava tvrde stijene,

Živuć ko zvijer u brlogu,

Malim sudom more prazni,

Ku sad pasem u ovoj gori;

Zmiju grije, lava blazni.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Gnusoba me s tamnih dila
Bješe svega priklopila.

71.

Tako jak cvit, od uresa

67.

Ki nije veće, kad uvene:
Ah, sram jezik veće veže,
S prva očinka, opet splesa,
Da ne kaže u naprijeda
Pak izmete na dvor mene:
Bludni oganj, ki požezže,
Neka u prahu i u kalu
Moje biće sve bez reda;
Strenu ostavim diku opalu.
Najposlije dokle izgrnu
U pepelu mu čas crnu.

72.

Da su od zlata polje i gore,
68.

Da sve rijeke zlatom teku,
Jer, ko dah joj sve me blago
Da je pućina zlatan more,
I već ona viđe u plati,
Da vas saj svijet zlatan reku:
Da uboštvo moje nago
Svijem tijem ne bi stoti dio
Ne imaše joj česa dati,
Ženske želje napunio.

I da mi je kosti izjela,
Krv ispila, meso izjela,

73.

Ljepos, razum, ljubav, vira

69.

Sve je pričica i besjeda:
Ter da sam se ogolio,
Kakav si, ona ne razbira,
I bez zdravlja i baz časti,
Koliko imaš samo gleda;
I da veće sunca dio
Zlato iz tebe izet ište,
Ne može me s nje dopasti;
Za vrc pak te na smetište.
Pokli pođi duša od zlata,
Vrže i ljubav mrtvu iz vrata.

74.

Ja u taštu stratih bludu

70.

Čas i pamet i imanje,
Osta ljubav pri koristi.
I ne osta mi drugo u trudu,
Nu ne poznav još ja toga,
Neg il žalos i kajanje,
Na običajni blud nečisti
Kad promislim cića jada
Idem k raspu bića moga;
Tko sam bio, tko sam sada.
Ali ona nemilosna
Mene uboga tad ne pozna.

9

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Plač drugi

SPOZNAVANJE

"Et reversus in se."* Luc. 15.

1.

5.

Pokli božja veličina
Za sve jer bi pravda bila,
U početak svijet satvori,
Tko god žive kao zvjerenje,
Sred općenijeh najprije tmina
Da i mrtav na sto dila
Od svjetlosti zrak otvori,
Od zvjerenja razdrpljen je:
I ostaše razlučene
Ako i zvijeri nebi strane
S bijelim danom noćne sjene:
S piće utekle svim pogane.

2.

6.

Tako u tminah svijeta ovoga,
Ah! ljepoto draga očima,
Zametena svega u sebi,
Ka za zlatom smagneš toli,
Kad čovjeka umrloga
Evo plate, ka se prima
Vlas pritvara višnja s nebi,
Slideć ures tvoj oholi,
Prosvitlili ga blago dosti
Da i zvijeri bježe prike
Najprije zrakom sve milosti.
Ljudsko srce s tve prilike.

3.

7.

Netom ovi zrak udari
Ti si oblak, ki zastupa
U stražnika žirnijeh stada,

Viđenje nam od nebesi;
Viđe i pozna sve privari,
Gine, tko tvim putom stupa,
Ke mu uzrok bijehu od jada,
Zapletena toli jesi;
I da staše za satrti
Nevjernost je tva istina,
Svoj zli život gorom smrti.
Družba: ispraznos i taština.

4.

8.

Tim pokliče: "Tko me ovako
Djevojčice prigizdave
Ukopa u skut pustijeh gora,
Cvijet čistoće svoje mile
Da želeći dobro svako
Pod raskošam tve naprave
Od glada umrem pun prikora,
Nepomno su otrunile:
Čekajući mješte groba
Ti najdraže prijatelje
Da me proždre zvjerska utroba?
S tve otrovne svađaš želje.

#####

* Došavši k sebi.

10

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

9.

Ti postelje ženitbene

15.

Prijubovstvom mnokrat skvrniš;

Jedan stabar, ki neplodan

Ti svitlosti proslavljene

Samo u sjen se širi i stere:

Ime tlačiš, zraku crniš;

Slados gorka, ijed ugodan;

Ti prihvaćaš bludim tvima

Glas bez riječi, riječ bez vjere; Ljubovnika u hotima.

Hip u viku svijeh godišta;

Vjetar, magla, sjen, dim, ništa.

10.

Ti nevješte mladce vodiš

16.

Mrtvijem pramom zavezane;

Meni se je dogodilo

Pogledom ih ti gospodiš

Kao djetetu, koji hrli,

I u srcu stvaráš rane;

Gdi plam svijeće ckili milo,

Ti ih vodiš na zla svaka:

Najposlije ki ga oprli;

Oni hudi, ti si opaka.

Kao lepiru, koji udara

Oko ognja, ki ga zgara.

11.

Prikiduješ ti zavjete

17.

Ljudem Bogu posvećenim,

Jur za zrakom umrlime

Čiste želje, misli svete
Od liposti, ka svim udi,
Da potamne bludnom sjenim,
Slideći ga sve me vrime
I da plijen je tvoga obraza,
U ljuvenoj u požudi,
Što se Višnjem jur prikaza.
Mlados kopne, život ginu:
Ah, sad poznam mu krivinu!
12.

Turske sablje na pravednih
18.

Ti obraćaš jedovito;
Ah, spoznanje pričestito!
Mjere od suda od najvrednijih
Unutarnja s tebe zraka
Rukah kriviš ti očito;
Razvedrena vidi očito
Samosilna svud se čuješ,
Pravo dobro bez oblaka,
Istijem kraljim ti kraljuješ.
Gdi je spasenje, gdi su moji
Slaci i draži svim pokoji.
13.

Gradovi su glasoviti
19.

U pepelu tvojih plama;
Jao, vez, ki me smrtno veže,
Ti vas ures njih čestiti
Ja ne poznah sred krivine:
Splesa i posu travom sama;
Tako i more ne uteže,
Ti si uzrok vječnijeh šteta,
Tko mu nori u dubine;
A u sebi što si opeta?
Nu na vrhu pak kada je,
Trud mu i malo vode daje.

14.

Jedno ufanje, ko sved bježi;

20.

Zlo u slici prazna dobra,

Kose, ke zвах zlatom prije,

Plam, ki sprāža, a ne vriježi;

Jao, zablješten s njih na blizu, Noć, ku za dan sljepac obra;

Poznam da su ljute zmiје,

Vjetrić, huđe ki razgara;

Ke sad srce moje grizu;

Obećanje, koje vara.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

A s pogledim svitle oči
I unjeguje s prva i mami
Munja, iz koje trijes iskoči.
Pod prilikom od prijazni,
Pa ko silnik pleše i meće,
Tko se uzda u nj najveće.
21.

Ono lice, gdi mi siva
U ružicah zora bila,
27.

Sad je drača bodežljiva
Tako i more u tišini
I ma vječna noć nemila;
S kraja pomorca u plav zove
A usti, ko mnjah da med hrane,
A kad ga ima u pučini,
Čemerom su otrovane.
Skoči i uzavri na valove,
I u potopu, ki na nj ori,
Prije smrti grob mu otvori.
22.

Zraci, kijem se život diči,
Zovući ih zvijezde svoje,
28.

Himbeni su provodiči
Ah, sad imam pamet hitru,
Bili od tamne smrti moje.
Sve je, što svijet gleda i dvori, A posmijesi vedri i slaci
Na ognju vosak, dim na vitru,
Puni grada crni oblaci.
Snijeg na suncu, san o zori,
Trenuće oka, strila iz luka,

Kijem potegne snažna ruka.

23.

Ah, i ostavih mjesto rodno,

Probijući strane i luge,

29.

I ištući što je ugodno,

Ah, nije život ljudski drugo,

Nađoh jade, brige i tuge,

Neg smučeno jedno more,

I u doba toj smeteno

Neg plav jedna, koju dugo

Ostah kano drijevo odsječeno.

Biju vali kao gore:

I sred ovih netom tmina

Čoek se rodi, mrijet počina.

24.

Eto život moj svjedoči,

Kakav svijet je i što daje:

30.

Kad se smije, plač uzroči,

Bježi, kud znaš, što hoć, čini,

A kad blazni, tad izdaje;

Zapad i istok vas obhodi,

U uresnu lijepu sudu

I beskrajnoj po pučini

Sdrži nalip i smrt hudu.

Svijet kružeći Indije brodi;

Krij se u jame gorskih hridi:

Smrt svuda te slidom slidi.

25.

Celovom te slacijem truže,

Grleći te smrtno ubija;

31.

U hvalah te istijeh psuje,

I nije stvari, koja može

A krepčinah svije previja;

Ubjegnuti toga suda;

Razlik obraz stavlja na se,
U pokoju sred raskoš
Kao zvijer, ka se vjetrom pase.
Stoj bez misli i bez truda:
Bran, se oružjem, zlato trati,
Ne ćeš joj se othrvati.
26.
Tiho s hitrim zasjedami
Tjera iz srca svih bojazni;

12

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

32.

Smrt ne gleda ničije lice,

38.

Jednako se od nje tlače

Gdi oni, ki se od svih ljudi

Siromašne kućarice

Dobitnici oglasiše?

I kraljevske te polače;

Gdi li uzmožni, kih požudi

Ona upored meće i valja

Krug malahan vas svit biše,

Stara i mlada, roba i kralja.

I ostali ne brojeni?

Svi su u laktu zemlje zbijeni.

33.

Vedre krune, teška rala

39.

Jednom kosom ona slama;

Gdi su istočna carstva stara?

Lijepos, blago, snaga i hvala

Gdi gospodstvo od Rimljana?

Sve je prid njom na ognju slama

Svi pod plugom, kijem svit hara, Gluha i slijepa bez obzira,

Od vremena su uzorana,

Kud prohodi sve satira.

Jest, tko njegda svijetom vlada, A ne zna mu se ime sada!

34.

Zgrade ohole, ke visješe

40.

Njekada se do nebesa,

Mru kraljevstva, mru gradovi,

Sad hrvane po tleh leže,

I njih plemstvo trava krije;
Gnjusnom stopom stado ih spleša; A jer je umrli život ovi,
A od unuk se carskiah hrane
Čoek u srcu miran nije;
Kosti gore ne ukopane.
A svaki dan vidi očito,
Da nije ništar vjekovito.

35.

Slavne gospođe i kraljice,
41.

Kih liposti još se hvale:
Vrijeme hara stanac kami,
Zlatne kose, drago lice,
I žestoko gvožđe izjeda;
Ljuven pogled, ke su imale,
A hoćemo mi, da nami,
Ah, viđ, što su u ovo doba:
Ki smo od zemlje, svrhe ne da?
Malo praha u dno groba.
A ako život naš je zgledan,
Vas nije drugo, neg hip jedan.

36.

Gdi su mlaci prigizdavi,
42.

Plemeniti i bogati,
Što je bilo, prošlo je veće,
Ki cijenjahu njegda u slavi
Što ima biti, još nij' toga;
Pored suncem u vik sjati?
A što je sada, za čas ne će
Ah što je od njih sad ostalo,
Od prošastja ostat svoga,
Neg li u zemlji zemlje malo?
Na hipu se vrijeme vrti,
Jedan hip je sve do smrti.

37.

Gdi junaci, koji snagom

43.

Lave hrvaše i medvjede?

Ah, da u što možeš rijeti,

Gdi razumni s riječi blagom

Da se uzdaš veće odi?

Ki daždjahu med s besjede

Je da u vrijeme? Vrijeme leti,

Gospodeći srca umrla?

I u dohodu svom prohodi;

Smrt u pepeo sve je strla.

13

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Zgledaj ga si, svid se, tko si,
Dobro izvrsno, rados mnogu
Ufaj, kaj se, moli, prosi.
Sasma uživa sved blažena
Pokoj vječni, lipos pravu,
Mir, dobrotu, znanje i slavu.
44.

Tko se rodi, svak umrije,
i bi, kao ti, prije tebe;
50.

Da, kao njemu, i tebi je
Zli će pasti u ponore
Mrtav biti od potrebe,
Dno paklenih crnih jama,
Da za tobom rode opeta
Da tu u vijeke vijeka gore
Novi narod nova ljeta.
Sred žestocih strašnih plama.
Osuđeni u tamnosti
Bez ufanja, bez milosti.
45.

Ali svak čas gdje gledamo
Mrijeti i djecu u povoju;
51.

Ah jaoh, za šta ne imamo
Gdi zmije otrovne, zmaji gorući, Više glave sved smrt svoju?
Zle nakazni, srde vrle
Ka čas po čas zgodu pazi,
Huđe jade, nemir ljući
Da te ubije i porazi.
Daju kletim, ki se prle;
Gdi ore potop teških sila

Daždi od ognja, gradi od strila; 46.

Nu smrt ovo nije, što čini,

Da sve umrle narav stiže;

52.

Smrt je ono, što istini

Gdi je vaj smrtni ki sved kolje, Vječni od raja život diže:

Gorci plači, trudi živi,

Kratak uzdah smrt je od svita:

Tuge, pečali i nevolje,

Smrt je od duše vjekovita.

Srdžbe, omraze, smeže i gnjivi,

Škripnja od zuba, kršnja od ruka, Vječna žalos, vječna muka.

47.

Ah, jednaka smrt je svima;

Ah, i svak zna, da umrijet će;

53.

Ali s mukam jednacima

Ah, ma dušo, trepti i čezni

Doć svakomu smrt, jaoh, neće

Misleć, kako život straja;

Dobri će i zli umrijet jednako;

Muka je viećna, nje boljezni

Nu u raj dobri, zli će u pako.

Bez svrhe su i bez kraja;

A u paklu nije ufanja,

Neg skončanje bez skončanja.

48.

Dobri će u raju puni uresa,

Gdi u vedrini bez oblaka

54.

Sja vrh sunca i nebesa

Liepa dušo, ka u nas shodiš

Jedna svjetlost u tri zraka.

Neumrla, čista i bijela,

Pod pristoljem gdi višnjime

Ti od života dan izvodiš;

Stoji udes, sreća i vrime.

Vječna svjetlost tva vesela
Neba je zraka, svijeta dika,
Plod višnjega sunca i slika.

49.

Gdi u ljubljenom svomu Bogu
Duša slavom opojena

14

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

55.

56.

Angjeoska je tebe straža
Ah, da li se ne sramuješ
U životu ogradila,
Plemstvo i svitlost tvu veliku
Božja pomnja ti najdraža
Pocrniti, čijem stanuješ
I slatka si kćerca mila:
Zbijena u grijehu tamnu i priku?
On neumrli da te spase,
Ne, ne, ukaži, sveta odluka!
Umrlu odjeću uze na se.
Da se djelo božjih ruka.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Plać treći SKRUŠENJE

"Pater, peccavi, jam non sum dignus"* Luc. 15.

1.

5.

Da ozeleni i procvjeta
Tere jedan, ki pun zloba
Prut osušen; da šibika
Biće rasu i iskorijepi,
U zmiju se pruži opeta.
I sred tmina i gnusoba
I privrati sva kolika;
Usmrdje se i oslijepi,
I da Lotu starom žena
Da pogleda, da se skruši
Stup se učini od kamena:
Nov u srcu, čist u duši,

2.

6.

Od višnje su vlasti s gori
I tko srnu bez zakono
Djela čudna i zamijerna;
U nepravdah sva godišta,
Nu od ništa ko se stvori
Tere bludno i smiono
S primogućstva neizmerna,
Živuć s grijeha pade u ništa,
Ko htje, može promijeniti
Da s milosti gora dane,
Sliku stvoru svom na sviti.
Prestvori se i ustane:

3.

7.

Ali obrnut i svrnuti
Promjena je ova odviše
Ljudsku pamet u slobodi,
Vrh svijeh čuda čudna u sebi;
Ka se odlukom svojom puti,
I nije stvari slavom više
Čuda ostala sva nadhodi;
Ni na zemlji ni na nebi;
Jer ako se volja oprijet će,
Božje ruke svemoguće
Višnja vlas ju silit neće.
Djelo najviše i najvrnće.

4.

8.

Nu da pustoš hridna i strma,
Kad potisne u nevolju
Puna zvijeri, zmija i zmaja,
Grijeh čovjeka i porazi,
Kupjena i drača oko grma
Gane Višnji blagu volju,
Koj se plete sa svih kraja.
I satrene čim ga spazi,
Još perivoj bude ugodan
Pun milosti, pun ljubavi
Rajskim, drazim voćem plodan,
Srce i novi duh mu stavi.

#####

* Oče, sagriješih, i već nijesam dostojan nazvati se...

16

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

9.

Čovjek tada, ki bi prija

15.

Suh prut, s dobrih djela zene, Za tijem se opet omramori

I pokorom jakno zmija

Studeniji mraza i leda;

Svlači stare sve promjene;

Hoće, da riječ izgovori,

A oblužujuć dobra djela

Žalos brani, boles neda;

Ptica izlijeta iz pepela.

Nu napokon glas uteče.

I on uzdišuć s plačom reče:

10.

Ter jakno oro bistri upira

16.

Od ufanja vid s kriposti

"Ćačko!" I da veće izusti U sunce ono, ko prostira

Svoj grijeh treptje i iščeznu,

Zrak mu od pravde i od milosti,

Riječ mu umrije posred usti,

I pomičuć novijem veće

A u suzah vas ogreznu;

Starih želja perje meće:

Tim s bolesti teške umuknu,

Kako da mu srce puknu.

11.

Tako griješnik sred planine

17.

U pustinji dvijeh gora,

Pak do njegovd jur za time

U nevoljah dočim gine,

Obilnije daždec suze.
Milos višnju ganu z gora;
S uzdasima žalosnime
Tim odluku novu zače,
Besjedu istu glasit uze:
Da se od grijeha i boli plače.
"Ćaćko! - zgriješih!" Ali opeta Plač i uzdah riječ mu smeta,
12.

Od grijeha se plače i boli,
18.

Boli, ali ne pristaje
Tim bi rekao, od njih svaki
Željet boles tešku toli,
Da se tjera i prigoni
Teža i veća vele da je
Da on izreče grijeh opaki,
Od bolesti i od svih muka,
Ter sad ovi, sada oni
S kih se u paklu ciči i buka.
Prvi u tomu čim bit želi,
S usta i s oči i ne dijeli.
13.

Plače, ali plačem žudi
19.

Nadić sitne zvijezde očima,
Po nebesih tako oblake
Proz kih lijevat oda svudi
U neskladnoj suprotivi
Rijeke od suza dotle ima,
Tjera i goni s vlasti jake
Dokle u gorku vodu onu
Mrazni sjever, jug daždivi,
Svoje zloće sve potonu.
I dobitnik neka ostane
Svaki čuva svoje strane.
14.

Tim boleć se i plačući

20.

K zemlji obrazom nica pade,
Nu po licu čim plač pisa,
I kroz uzdah najgorući,
Što uzdah reče pun poraza,
Da ukaže skrovne jade,
Riječ između plača uzdisa
Jedva iz srca najposlije
I između uzdah plačuć kaza
Jedno tužno "vaj!" podrije.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Sve, što bješe rijet spravio
Ako misó nije mislila,
Tužan uzdah, plać nemio.
Da vrh zemlje u istu mjeru
K Bogu imam moje u vike
Pute obratit sve kolike?
21.

Jur na sjeni sred pustinje
Hridna zabit ke posila,
27.

Noć priloži mrake sinje,
Noći slijepa, gluha noći,
Kijem svijet bješe priklopila,
Gluhu i slipeu slična meni,
Povjetarce povrh stina
Ah, da mi je ufat moći,
Smrznivaše vlažna tmina.
Da smrknute tvoje sjeni
Neće izagnat zora bijela
Meni plačna, svijem vesela!
22.

Žirno stado u snu dugu
Ostalo se bješe od paše;
28.

Ptica u dubu, zvijer u lugu,
A to, jer se, jaoh, bolesti
U pokoju sve mučaše:
Grijeha moga ne podoba,
A sam griješnik ne umuče
Da mi svijetli dan izljesti
S misli, u trudu ke ga muće.
Bude u nijedno doba:

I toli mi ikad svane,
Da i dan, ko noć, crn mi ostane, 23.

Zapovrnu on plakati
Vapjuć: Čemu, jaoh, nebesa
29.

Više mene vidim sjati
Platna tvoja, čim vezijahu
Sred vječnoga vedra uresa,
Neumrlim zracim zvijezde,
Gdi obroh zemlju i tamnosti,
Rek bi, da mi govorahu:
A pogrdih njih svitlosti?
"Ah, nut gledaj naše gizde, Ah, nut kak smo liepe i drage,
Koli jasne; toli blage.

24.
Čemu li ja, jer mi opeta
Zemlja kaza, sred livada
30.

Da što jutrom zene i cvjeta,
Da nu misli, slugam nami
Večer vehne i opada;
Ako otac tvoj darova
Ne promislih ako time,
S uresnijem svitlim plami
Da je minuća lijepos svime?
Naša jasna lica ova,
Kuju slavu sred nebesi
Spravlja tebi, ki sin jesi?"
25.

Ah, što vidjeh sinje more,
Gdi smučeno vri na čase,
31.

Ter počinut vik ne more,
Tako i lipos, zvizda umrla,
Ako ne htjeh mislit na se,
Svijetla lica, zlatna prama,
Jaoh, da tako sred pučine

Bivši u oči moje uprla
Svijeta ovoga nij' krepčine?
Zrak bjeguća svoga plama,
Veljaše mi: Tvoja želja
Misli u stvoru Stvoritelja;
26.
Što li gledah brza krila,
Gdje put neba ptice steru,

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

32.

Reci srcu: Lijepo ako je

38.

Ovo umrlo vidjet tebi,
Nu kad ja sam tvrđi od stijene,
Ljepša duša koliko je,
Ter ne plačem zadovoljno,
Neumrla ka je u sebi;
Daj proplači, ti kamene,
A još vele ljepši gori
Biće moje prinevoljno;
Višnji, koji dušu stvori.
Što ne ćutim ja, ti ćuti:
Ja od kamena, ti od puti.

33.

Jer ako ljepos, ka se pazi,

39.

Lijepe duše prilika je;
Svijetlo sunce zlatnijem zrakom
Duša, na koj slika izlazi
Drazijem goram vrhe resi;
Božja, kakva scijeniš da je?
Sved' se meni pod oblakom
Kakav li opet Bog od vika
Skrivaj lice od nebesi:
Ki je bez slike sebi slika?
Neka u ovakoj crnoj noći
Ne budem se nazret moći.

34.

Lipa je ljepos, koja očima

40.

Slika od lijepe duše kaže;

Nu ako inim u tamnosti
Ljepša duša, koja ima
Noć me i puste kriju gore,
Sliku božiju, dare draže;
Gora i noć s kom kriposti
A najljepši Bog je paka,
Mene meni skriti more?
U kom, po kom, s kim su svaka.
Sve zaman je: treptim, blidim,
Ako u sebi sebe vidim.

35.

I nesvijestan ja sam mogo

41.

Boga ostavit pri taštini,
Tko sam? Čovjek? Ah jao, kako?
Ki je dobro pravo i mnogo,
Nijesam, nijesam neg crv jedan
Put i život moj jedini,
Kroz življenje moje opako
Put, po komu tko se puti,
Splesan i od svud za rug gledan; Nikad neće poginuti.
I ma tašta slava i hvala
U prikoru sva je ostala.

36.

Život, u ki tko vjeruje,

42.

Još da umre, žive u vike,
I ja, ki sam ništa u sebi,
Pače u smrt život čuje
Ja smio sam, ah jao! Bože,
Slave izvrsne i velike,
Neizmjernu zgriješit Tebi,
Gdi on dobar daje dobro
Znajuć da vlas tva sve može,
Dobrijem, kih je za se obro.
Ne držeći u spomeni
Ke milosti poda meni?

37.

Ah jaoh, plačne oči moje,

43.

Gdi su od groznijeh suza mora?

I još živem? Još me zdrži

Plać'te, plać'te sve dni svoje.

Zemlja? Još mi sunce i siva?

Plać'te, plać'te bez umora;

Treskovima nebo prži

Ah, i da se moj grijeh skrati,

Dubja, ka mu nijesu kriva;

Život se u plač vas obrati.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

A u krivinah tko se ustara,
Da mi razlog, da one stvari,
Ne poraža i ne izgara.
Ke znam dobre, samo želim;
Zlo i dobro ter čim vidim,
Od zla utečem, dobro slidim.
44.

Sve je prid njom na ognju slama; Ah, ma dušo, tužna odveće!
I cijec grijeha tolikoga,
Ka bit žalos mala ne će?
50.

Uvrijedila ti si Boga,
Za me cvijećem razlicime
Kroz milos te ki veliku
Proljiće se mlado kruni;
Stvori od ništa na svu sliku.
Za me rodno ljetno vrime
Zlatnim klasjem njive puni;
Za me zrela jesen paka
45.

Kiti o rubju voća svaka.
Dar bi njegov ma sloboda;
Pravdu i milos u me stavi;
Gospodstvo mi vječno poda
51.

Vrh stvorenja svoga u slavi;
Za me plamen iz kremenja,
Jer htje, da sam čovjek vlada
Drvo iz gore vadi zima:
Od istoka do zapada,
Za me plodna dar sjemena
Stara mati u skut prima;

Za me ribe plovom hode
46.

I od mora i od vode.
Svojom vječnom zapovjedi
Da me vriježi, nebu reče;
A zvijezdami svijem naredi,
52.

Da mi svaka blaga isteče;
Za me ptica gnijezdo zbira,
Čini oganj, da me zgriva,
Med za mene pčela kupi,
A povjetarce oživljiva.
Za me ovčica run prostira;
Vo pod jaram za me stupi;
Meni vrani konji jezde,
47.

Siva sunca, mjesec, zvijezde.
Da red vodi, da me očisti,
Da me uzdrži zemlja opeta;
I kamenje tvrdo umisti,
53.

Da me brani od zlih šteta;
Tim još, kad bi moglo biti,
Rude umnoži srebra i zlata,
Da se u vijeke ne umira,
Da me smiri tim bogata.
I da pako strahoviti
Nije od muke i nemira;
Moj se život boljet obro,
48.

Jer uvrijedih vječno dobro.
Za piću mi voće uzgoji,
A za lijeke bilje usplodi;
Na mu službu htje, da stoji
54.

Sve, što leti, plove i hodi;
Skot nesvijesni u vrlini,

Da mi život, biće, stanje,
Ki u gorskoj stoji dubravi,
Pamet, mudros, svijes i znanje.
Spozna, tko mu dobro čini,
I haran mu je po naravi;
A ja bit ću s grijeha zloga
49.

Dobročinca zlotvor moga?
Razborom me još nadari,
Dobro od zla da razdijelim;

20

Hrvatska književnost na CD - ROM - u

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

55.

Sam ja bit ću vrh svih zviri,

61.

Tvrda srca, prijeke ćudi

Ako u puti, čijem boluju,

S neharnosti, koju tiri

Druzi stoje bez pokoja:

Moj u zlobah život hudi,

Koju boles, jaoh, ja čuju,

Zli otmetnik sve dni svoje

Gdi je nemoćna duša moja?

Stvoritelja duše moje?

Ter grijeh mačem prijeti od smrti, Za posjeć me i satrti.

56.

Ah, eto se učinilo

62.

Gorko more, me skrušenje;

Ako inijem psovka ohola

Vas moj život sveđ nemilo

U nemiru život zlobi:

Od bolesti valom bijen je:

Cijepa srce me na pola

A splijevaju u nj se u vike

Oštra boles, jer u zlobi

Mojijeh groznijeh suza rike.

Padoh taman u životu

U prikornu zlu sramotu.

57.

Pače kako vode u more

63.

Sa svijeh kraja hoće uljesti:

Ako druzi žalost ćute

Tako od svuda sve najgore
Osuđeni na smrt hudu:
Bolesti u me: jaoh, bolesti!
Bolesti su prijeke i ljute
Tijem s čemerna skupa u jedno.
Žestočije meni u trudu,
Poprav ja sam more jedno.
Gdje ne samo na smrt tako,
Da osuđuje grijeh me u pako.
58.

Ako se ini puni jada
64.
Bole s dobra izgubljena,
I za sve to moći nije,
Jaoh, i ja se bolim sada,
Čijem se boli srce i kaje
I čini me mrijet spomena;
Da količak bi grijeh prije
Jer izgubih sve me drago
Sada žalos tolika je;
Zdravlje, imanje, dobro i blago.
Ali ufam, da je u Boga
Milos veća grijeha moga.

59.
Ako je družijem žao veoma
65.
Ostaviti rodno misto
Milosrđe je božje veće,
Iz ćaćkova bježeć doma;
Neg sve hude me krivine,
Ja se bolim za to isto
Zašto Višnji dobri ne će,
Ne imajući nigđer stana
Kajan griješnik da pogine:
Satren tukač pustijeh strana.
Tijem što čekam tužan odi?
Duša moja, k njemu hodi!

60.

Ako u tešku su ini vaju,

66.

Jer su ih duzi priklopili;

On je otac od sirota,

Meni misli boles daju,

Od ubozijeh utočište,

Jer za platit dobrijem dili,

Milosrđe i dobrota,

Stotijem dijelom, jaoh, ne mogu

Ku nahodi, tko god ište:

Teške tuge, zlobu mnogu.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Drum, istina, život, vrata,
Kroz grijeh hudi i prokleti
Moje ufanje, moja plata.
Kuju ćutim ja boljezan:
Zgriješiv, tužan, protiv nebi,
I mom ocu zgriješih tebi.

67.

Ah, još da sam tvrdi od stijene, I zmrznutiji, jaoh, od leda
73.

Suze ronim vrhu mene,
Zgriješih, zgriješih teško odveće Milosno me sunce gleda;
Pred tvojjem, ćaćko, obrazom,
Voda kami tvrd probije,
I s toga sam, jaoh, sred smeće
Led se topi, sunce gdi je.
Pribijen ljutim sad porazom
Nu je milos tva velika
Vrh skrušena pokornika.

68.

Dosta, dosta bi svijet dvoren
S običaji svijem nečasne;
74.

Na stvari sam svetije stvoren,
Ćaćko dragi, ćaćko mili,
Neg su od zemlje ove tmasne;
Ja se vraćam ka tebi opeta,
Zvijerma zemlja: nebo gori
Za sve da me ti odili.

Vječni stan se moj govori.

I ja otidoh s tašta svijeta:

Jaoh, sin tvoj sam, ah, spomeni, Da ti život poda meni.

69.

Za želud li, ah, jaoh meni!
Ljuti, gorki i nemili,
75.

Ostavit ću pir blaženi,
Ah, jaoh, treptim vas u trudu,
Nerazdijeljen gdi se dili
Razmišljajuć riječi ove:
Kruh prisveti od anđela,
Da, ako t' ocem ja zvat budu,
Pića od putnik' svijem vesela?
Tvoj glas mene ne uzove
Zlobnijem raspom svojih dara,
Čim me u srdžbi tako uskara:
70.

Zarosite, o nebesa,
Milos vrhu srca moga
76.

I vi oglaci puni uresa
Ti li, izrode, ime od sina
Jur daždite pravednoga;
Dostojan si nosit moga?
Zemlja otvor se, i veselja
Gdje izlazi noćna tmina
Puna plodi spasitelja.
Iz obraza sunčnoga?
Bijeli golub sred kijeh strana
Roditelj je crna vrana?
71.

Eto ustajem iz gnjusobe,
Sad, sad poč ću k ćaćku momu,
77.

Suzam peruć tamne zlobe
Ja sam dobar i pravedan;
U životu nečistomu;
Ti hud i opak u životu;
I po zemlji prostrt paka
Vrh naredbe ja naredan

Rijet ću, i molba bit će ovaka:

Resim sobom svu lipotu;

Ti od smeće smeten gore,

Tobom crniš tve prikore.

72.

Oče vječni, ne umijem rijeti,

Paček jezik moj je svezan,

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

78.

Od čistoće ja vir živi;

84.

Ti od gnjusobe mrtvo blato;

Ubogar sam, ah jaoh, oni

Svijetu i Bogu ti sakrivi;

Ja ubogar, ki da gane

Ja prav sudac bit ću na to;

Svijeh na milos, ne zakloni

Razum, mudros, znanje je u meni; Neg, otkrije skrovne rane;

Slijepa nesvijest tebe opsjeni.

Vidj me rane nebrojene,

I imaj milos vrhu mene!

79.

Ja se bojim, da ovako

85.

Ne uzvapiješ ti na mene;

Umoli se, ćaćko, umoli

Nu ako s' otac moj svakako

Sinku tvomu u žalosti,

Pun milosti neizrečene,

Ki ti prostrt po tleh doli

Ko te imenom zvati ne ću?

Grleć noge vapje: Prosti,

Ah, jao, ćaćko! rijet ću, rijet ću.

Smiluj mi se po mnogomu

Milosrđu, ćaćko, tvomu!

80.

Nu što velim? Ne dostojim,

86.

Ne, jaoh, sin tvoj se nazvati;

Sam spovijedam i ne tajim,

Ah, daj među slugam tvojim
Velici su grijesi moji;
Ufam li se mjesto imati?
S ispraznijem pošetajim
Bit najmanji ma je slava
Pred očima gijeh mi stoji,
Od tvojijeh svijeh pristava.
I nečista i nemila
Sva ostala huda dila.

81.

Bježeć razlog, slijedeć volju,
87.

Njegda bogat, njegov služben,
Pomiluj me, ćaćko mili,
Sad sam upao u nevolju,
Nijesi, nijesi tvrda stijena,
I potišten i porušen,
Da od grijeshnika, koji cvili,
Sahnem, ginem, mrem od glada,
Pokajana i skrušena,
Ubog, tužan, go, pun jada.
Jao, molitvu ne ćeš čuti,
I od srca glas ganuti.

82.

Ah, kad smilim, ki čestiti
88.

Vodjah život ja kon tebe,
Sladak ti si, i to pozna
Spomena me čini mriti,
Svaka duša k tebi idući,
Jaoh, ishodim izvan sebe;
Ako jedna suza grozna,
Neg mi ufanje krepko ostaje,
Ako jedan uzdah vrući
Da ti praštaš, tko se kaje.
Probije nebo, i izdvor
Milosrđe tvoje gori.

83.

Eto, eto, slatki oče,

89.

Ja se kajem od svijeh zloba,

Ah, besjedom riječ smetena

Grozne suze to svjedoče,

Ne može izrijet, što bi htjela;

Ke u svako lijevam doba,

Nu ti misao nije skrovena,

A ovi uzdasi otkrivaju,

Ka se u srcu mom začela;

U kom ja sam tešku vaju.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Jaoh, i boles, koja uze
I sred dvora razvedrena,
Za glas uzdah, za riječ suze!
Gdje vijek sunce ne zapada,
Povede ga rukom svojom,
Da rasladi trud pokojom.

90.

Skrušen grešnik reče ovako,
I ne ckneći k ocu odleti;

92.

Nu istom na put dobar tako
Tuj čim svijtle prve odjeće
Krenu stupaj od pameti,
Od čistoće na nj postavi,
A otac ga blagi srete
I prsten mu poda veće
Pun dobrote vječne svete.
Za zlamenje od ljubavi,
U veselju i radosti
Hvali božje svak milosti.

91.

Primi od sina ponižena
Molbu i cjelov da mu tada

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

TUMAČ

SUZE SINA RAZMETNOGA

(sastavio Kerubin Šegvić)

PLAČ PRVI

1. Kajan = razboljen. Prva kitica nam sadrži uzrok, s kojeg pjesnik pjeva ovu pjesmu: eda i svoje grijehe oplače, da dade oduška svojem duševnom stanju.

2. Spela mj. sapela.

3. S moga glasa, kao: objaviti s oltara, s tornja, mj. mojom riječi, mojim glasom.

4. Čim mj. dok, dočim. Neishitan = nedokučiv i nedohvatljiv. Tri zadnja stiha poredi: Ako se, radi moje slabe svijesti, uz istinu priloži i namjesti i koja taština.

6. Ni ga smuća, ni ga trudi = niti mu se gadi niti mu je teško. Sva odluka mj. njegova odluka (italijanizam).

7. Pjesnik prisposoblja razmetnoga sina sa griješnikom, te pozivlje ovoga, da ne zdvaja.

8. Kao što se dan ne može pohvaliti prije večeri, tako ni čovjek prije smrti: nemo ante moretm beatus, reče Solon Krezu.

9. Češvina, vrsta hrasta.

Strma ljut. Ljut - na obronku strma stijena ili hridina. Ove riječi nema ni u Vukovu, ni u Broz-Ivekovićevu rječniku. Po njoj imade Ljuteza u Crnoj Gori i Ljuta u Boki.

10. tiri = otjera; kijeh = koje gora hrani. Stražnik, čuvar životinja, koje gora hrani želudom = svinjar.

Perifraza.

11. Jestojaska, hrana, pića.

12. Promijenivši mnoštvo svakih dobara na veliku zlu, tj. velikom nevoljom. Ko = kad, nakon što.

13. Vik ne = nikada. Znan ne znači poznat nego vješt, vrijedan i izučen.

15. sej = ove.
16. svim mj. sasvijem.
17. pernica, postelja od perja - kao slamnica od slame.
18. Brašno, hrana.
19. Ah na ovo... Apostrofa na začetnicu svoje nesreće. Obraća se na zavodnicu svoju personifikujuć razbludu.
20. Ka ne gledaš; latinizam - mjesto: jer ne gledaš tako i dolje: ka spovjedaš; laž smiona mj. laž smionu.
21. trg pogani = opaki svijet. Trg, metonimija za obični svijet, platea, piazza, danas se veli: ulica.
22. sveđ razlika; razlik, a, o = promjenljiv, nestalan 24.-25. Oriše i opisuje razbludnu djevojku. Metaforama iz prirode: kosa zlatan pram, oči sunce, lice trator i ružica, usta od koralja prsi bijele kao lir.
- 26.-30. Kako se znadu nakititi, da prevare!
28. Rudež = pramovi kose. Sva dika = njezina dika, ponos.
29. Toli znana = tako vješta. Na obrazu bez obraza = na besramnom licu.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

30. Mažući usnice pomodrene i oprle nastoji, da budu kao koralji. A ogoli pr-amaleće, da svu zimu skrije u cvijeće. Ova pobira cvijeće, gde ga samo nalazi, eda njime pokrije svoju rugobu = zimu.

32. Cijela kitica je niz jakih antiteza: med - otrov, oganj i led, ljubi i mrzi, pa svršava sa klimaksom: vara, izdaje, laže i hini.

34. Ko me vidi = kad me vidi; uveznut = uvezan, spleten.

35. Žeravom me led satvara: Njezin led, nehaj, me raspali.

36. Dere i meće = dere i baca.

37. Ne stavlja se: staviti se = sjetiti se, imati na umu = ne brine se ona za me.

38. Dati razumjeti, ital.: dar la ad intendere.

39. Mač britki od pjeneza = što ne može ljubav, hoće novac. Tvrde oklopi draga uresa = srce.

49. Na vrlija se djela spravih = vrlija djela to je sram pogaziti i Boga ostaviti. Vro djelo = jako djelo, vrlo ludost itd. (ironija). Sram poplesah = pogazih.

54. Vas naman, bijah kao grda neman, grđa od svake nakaze i od svih srda. Viđah se, latinizam: videbar.

56. Vrgoh vrći, povrći, povrgnuti = zapustiti.

58. Postade tako ljubomorani, da kad bi ko slučajno prošao mimo njene kuće, i ako nebi ni pogledao na njezine prozore, ipak bi posumnjao da nije valjda prošao zlom namjerom, da mu je otme, te ga od ljutine kunijaše, sve da mu je bio najdraži prijatelj.

63. Ostinuti, smrznuti se, da ne ostine, da se ne smrzne.

64. Ustarah zlobe moje = učvršćivah moju zloću. Stoje = stojeć.

65. I zrcalo ko imamo pred očima = Baciti obraz s traga (obraz = zrcalo).

67. Dokle izgrnu = dok ne izgori i ne pretvori u pepeo moju čast.

69. I da već ne može me šnje dopasti dio sunca. Što ovdje znači sunca dio nije lako razabrati; nu po smislu možemo nekom vjerojatnošću kazati da je - dio sunca = otčeva baština, dio njegove milosti.

To je on izgubio šnje pa ga već neće dopasti. Ili dio sunca znači ono, što je nemoguće, nedohvatljivo.

71. S prva očinka = na prvi pogled, izmeta = izbaci; stren, a, o, zgnječen.

PLAČ DRUGI

1.-3. Božja milost prosvijetli pamet stražaru žrinjeh stada, tj. čuvaru svinja, rasipnom sinu, te spoznade svoje zablude, time ga održa od namisli skončati si život.

Sve privari = svoje varke, zablude.

5. Pravedno je, da onaj, koji živinski živi, bude od životinja razderan, kad ne bi valjda i same zvijeri pobjegle od prepogane hrane; svim = sa svim, talijanizam: del tutto.

6. Smagnuti = hrliti, mučiti se, znojiti se.

7. Ki zastupa = zagradjuje, krati nam vid neba, otimlje nam svjetlo nebesko = zaslijepljuje razum.

8. Otrúniti, odtrúniti, Stulli tumači ovaj glagol: flores excutere de arboribus vel plantis. Kaže se obrúniti i za cvijet i za pup, koji tek potjera. Pozna ovaj glagol i narodna pjesma u Hercegovini: Lak polako, jedinice Fato.

Ti podigni krzli nogavice.

Ne trúni mi po bostanu cvijeće.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Ovdje govori pjesnik metaforično o djevojčicama, koje cvijet nevinosti lakoumno, nepomno, otrune.

9. U hotima = pohotama.

10. Mrtvijem pramom zavezane = vezane pramom, koji vodi smrti duševnoj.

11. Prikiduješ, mj. prekidaš, kidaš zavjete ljudi posvećenih Bogu, tako da bludnom sjenim mj.

sjenom, potamne svete misli i čiste želje, tako da postaje plijenom tvoje zamamljivosti (tvoga obraza) onaj, koji se je već Bogu posvetio.

12. Na pravednih mj. pravedne, pravednike, svud se čuješ = svud se odaješ, pokazuješ. Grijeh si koji izazivlje srdžbu Božju i njegove kazni.

13. Gradovi su glasoviti... od bludne raspuštenosti propadoše mnogi glasoviti gradovi, kao Sodoma i Gomora, Ninive, Sibaris, na koje pjesnik misli u ovoj kitici.

14. Plam, ki sprაža a ne vriježi = plamen, koji izgara, uništava, a ne otvrdnjuje, a ne jača.

16. Cikliti = cakliti se, svjetlucati.

19. Kad čovjek nori (mj. roni) u dubinu, on ne osjeća morske težine, ali kada stane povrh vode, te se u nju zagleda, i ako je plitka, ipak osjeća neku tegobu, strah pred njom. Trud, bol, muka.

20. A s pogledim svitle oči = svijetlih očiju.

21. Lice... u ružicah zora bila... lice, koje mi se činilo, da je bijela ružičasta zora, sad je postalo bodljikava drača (metaf.).

22. Zraci, kijem se život diči = zjenice, oči.

23. Probijući strane i luge. Stih je uzet iz Čubranovićeve "Jegjupke", a znači: putujući preko dola, preko gora. Strana je brdo, a lug šuma

24. blazniti = milovati; nalip = lijepak.

25. Zvijer, ka se vjetrom pase = zvijer izmišljena od pjesnika - Kameleon, mnijenja šaru licu.

27. I u potopu, ki na nj ori. Potop ovdje znači silu vode, koju more baca (ori) na lađu, te ju naliije i proguta.

34. Zgrade... ke visješe, tj. koje se dizahu u vis, sada po njihovim ruševinama stada pasu. A od unuk se carskijeh itd.: gore se hrane neukopanim kostima carskih unuka. Onaj od unuk je talijanizam, genitiv s prijedl. mj. instrumentala.

37. Gospodeći srca umrla. Italijanizam: dominare i cuori, vladati srcima. Ki daždjahu med, veliki govornici.

38. ... kih požudi Krug malahan vas svit biše. Aluzija na Aleksandra velikoga.

40. Ova kitica sadrži misao, koju je pjesnik izrekao u "Osmanu", pjevanje III. stih 297 i sl.: Mru gradovi ogrnuti od kamenja stanovita, a od umrle čovjek puti žali, jer ne ima vječnijeh lita.

Imitacija su Tassovih stihova u XV. pj. Gerusalemme Liberata: Muiono le citta, muiono i regni, Copre i fasti, le pompe arena ed erba: E l'uom d'esser mortal par che si sdegni; Oh nostra mente cupida e superba.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

Tu misao imade Dante: Paradis XVI., Petrarca: Trionfo del tempo, 112. Sannazare: De partu Virginis, II.

41. Ovi stihovi podsjećaju na Ovidieva: Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu. Itd.

45. Više glave = povrh glave, pred očima.

46. Mnogo je teža smrt duše nego li smrt tijela. Dapače ova zadnja i nije prava smrt, nego početak pravoga života.

48. Jedna svjetlost u tri zraka = presveto trojstvo.

50. Dno mj. na dno.

51. Ki se prle; to jest, koji izgaraju. Prliti je glag. poznat i narodnoj poslovi: Najgore prli ugljen pokriveni.

53. Skončanje bez skončanja, igra riječi veoma česta i kod Tassa: Muka bez konca.

54. Pjesnik se obraća ljudskoj duši, koja silazi u tijelo neumrla, čista i bijela. Ona podaje život tijelu (izvodi dan života) - djelo i slika božja.

56. Pocrniti, aktiv glag. učiniti nekoga, ili nešto, crnim. Pjesnik nuka griješnu dušu, koja žive zbijena u grijehu tamnu i priku, na spasonosnu odluku, kojom će pokazati, da je doista djelo ruku božjih.

PLAČ TREĆI

1. Veće je djelo preobraćenje griješnika nego li sva ostala božja čudesa, jer ni sam Bog, stvoritelj svijeta, neće preobraziti grješnika proti njegovoj volji.

2. Sliku stvoru svom na sviti. Na sviti je starinski lokativ, kao: na nebi itd.

3. Ka se odlukom svojom púti, putiti se, voditi se vlastitom voljom, odlukom.

Jer, ako se volja oprijet će. Nategnut poređaj riječi, da uzmogne stvoriti rimu: oprijet će - ne će.

9. Preobraćenje grješnika to je oživiljenje Fenić ptice iz vlastitog pepela. Jakno = kao; promjena = preobuka, odijelo.

10. Kao što soko, svjestan svoje vidne snage, upire svoj vid u sunce, tako i grijehnik upire pogled ufanja u Sunce pravde i milosti te mu počme nicati novo perje, a strese sa sebe staro tj. pobude se u njegovu srcu nove želje, želje nebeske a tjera iz srca želje za grijehom.

13. Plače, ali plačem žudi nadić sitne zvijezde očima. Nastoji navući na oči sitne zvijezde, to jest kapljice rose, iz kojih se imadu razliti rijeke suza. Nadić sitne zvijezde, tj. suze. Mažuranić u Čengić-agi opisuje perifrazom suza na očima: ko kroz rosu, mjesto sunca dugu vidje. (Četa 447).

14.-15. U ovim kiticama pjesnik plastično prikazuje oluju u srcu čovjeka grijehna prije nego li će se izliti kiša plača. Nica, mj. ničice. Podrije u značenju: iznova poče, provali.

Omramori se, talijanizam, postati kao mramor. U Danteovu Conte Ugolino: Io non risposi si dentro impietrai.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

16. Netom što izusti prvu riječ, nije magao spomenuti svoga grijeha, pa zadrhta i izgubi snagu duševnu: iščeznu.

17. do njegdi i glasit tj. govorit = malo zatijem, nakon kratke stanke.

18. Reg' bi da je na njegovu dušu navalila tolika množina grijeha te svaki od ovih hoće da se nametne njegovu jeziku, hoće da prvi bude spomenut. Svaki grijeh mu je pred očima i na ustima, pa ne zna, koji bi najprije spomenuo.

19. Prispodablja to natjecanje grijehova utakmici oblaka na nebu, kad su gonjeni protivnim vjetrovima, pa svaki hoće da nadvlada a, dok nastoje svladati drugoga, ne miču se - svaki čuva svoje strane.

20. kada plač napisa po licu ono, što je već izrazio porazni uzdah, tada on plačući i uzdišući iskaza sve ono, što bješe pripremio da kaže tužan uzdah. Između uzdah = između uzdaha (genit.).

21. Noć je pridodala sjeni zabitne hridine usred pustinje i svoje sinje mrake a vlažna tmina smrznivaše povjetarce - tj. vladaše mir i tišina.

23. Zašto živim i gledam svud nad sobom nebo kad sam volio zemlju i tamu nego li nebo i svjetlosti? Zapovrnu = započe. Gdi = kad (italij.).

24. Zašto gledah zemlju i slušah njezinu nauku da sve gine na svijetu ako time ne promislih...; Svime = sa svim.

27. Meni plačna, tj. žalosna, a svakomu drugomu vesela.

28. Jer se bolesti grijeha moga... ne podoba = jer se ne dolikuje, ne pristoji se, tuzi grijeha moga.

Ovaj glagol: ne podoba u smislu: ne dolikuje, imade i Mažuranić u Čengić-agi.: A jer Krstu ne podoba junak, nego kršten itd. (144). Viku, sa negativom znači nikada.

29. Platna tvoja, prostorije nebesa.

30. Ako je Bog nas, svoje sluge, ovako krasno uzvisio, što neće dati vama, svojoj djeci!

33. Na koj, mj. na kojoj. Bog od vika, mj. vječni Bog.

34. Sliku od lijepe, onaj od pred gen. pleonastički italijanizam. U kom, po kom, s kim, biblijski izraz: in quo, cum quo et per quem.

36. Izrazi su evangjeoski. Bog je put i život jedini, kako reče Krist za sebe. Tko slijedi onaj put neće se izgubiti. Ko vjeruje u taj život, i ako umre živjet će uvijek. Čuje = osjeća. Kih je = Koje je.

38. Zadovoljno, arhaizam dubrovački, mj. dovoljno.

39. Skrivaj lice... Neka se meni sakrije pred oblakom lice od nebesi tj. sunce.

43. Treskovima nebo prži dubja. Gromovi udaraju u visoka stabla, prži ih, pali, premda nisu kriva.

A u krivinah je ko se ustara = onoga, koji je otvrdnut u grijesima.

50. Za me zrela itd. poredi ovako: Za me pak jesen kiti o rubju svaka zrela voća. O rubju, o okrajcima krošnje.

51. Stara mati, to jest zemlja, alma mater tellus.

52. Run prostira, danas se ne upotrebljava nigdje oblik run, mjesto runo.

Za sva spomenuta dobročinstva, koja Bog učini čovjeku, ovaj ne smije od njega se odbaciti niti ga uvrijediti. Sve da nema smrti a poslije smrti vječne kazni, čovjek valja, da uz Boga stoji. U ovoj kitici je izraženo savršeno pokajanje. Ne kaje se što mora umrijeti i uslijed grijeha u pakao pasti, već se kaje, što je Boga, neizmjereno dobro, uvrijedio. Moj se život boljet obro. I kad ne bilo pakla, prionuh uz kajanje, obroh, odabrah, boljet se.

54. U vrlini, u naglosti, u snazi. Životinja, koja nema svijesti, pameti.

57. Poprav = u istinu.

58. Pokajanje radi izgubljenih dobara nije bez vrijednosti za grješnika. I čini me mrijet spomena.

Isporedi u Čubranovićevoj Jegjupki: Spomena me čini mrijeti.

Ivan Gundulić: Suze sina razmetnoga

59. Ne imajući nigdje stana. A u Jegjupci: Ne imamo nigdje stana. Satren tukač = satrven tucak po pustim krajevima.

61. Koju boles, jaoh, ja čuju, čuti za čutiti osjećati, je prijevod tal. sentire za udire.

65. Milosrđe je božje veće itd. Postoji od starine u stihovima "čin pokajanja", koji se pjeva i danas pri večernjici u Dalmaciji: "Milosrdje tvoje veće, neg sve hude me krivine. Tva dobra pustit neće, kajjan griješnik da pogine."

67. Voda tvrdi kam probije, vidi gori: gutta cavat lapidem.

68. Dosta sam dvorio svijet sa nečasnim ponašanjem, govori se = zove se, jest.

70. Rorate coeli desuper et nubes pluant justum aperiatur terra et germinet salvatorem. Psalm.

75. Bojim se, ako te zovnem imenom oca, da mi ne uzvatiš, da sam rasuo tvoje darove.

76. Bijeli golub itd. U kojoj strani svijeta je bijeli golub rodio crnog gavrana (crna vrana).

77-78. Suprotstavlja vrline oca pravednika porocima sina otpadnika. "Ja svojim odlikama resim ljepotu kreposti, a ti tvojim opačinama crniš još jače tvoje prijekore".

81. Sahnem, ginem, mrem itd. Klimaks, kojemu slijedi drugi: ubog, tužan, go, pun jada.

82. Spomena me čini mriti. Stih uzet iz Jegjupke. Vidi gore kiticu 58.

85. Smiluj mi se po mnogomu milosrđu, ćaćko, tvomu = Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Ps. 50.

88. Izdvoriti, ljubeznim načinom postići.

90. I ne ckneći, ckniti = kasniti.

91. Gdje vijek sunce ne zapada = gdje je uvijek dana, svjetla, život = dvor nebeski. Vijek + negativ znači: nikada.

